

Verslag pensioendiscussie met Pieter Omtzigt

Thema : Hoe houdbaar is ons pensioenstelsel?

Plaats : Taborkerk, Maasstraat 2 Purmerend

Datum : woensdag 13 april 2016

Tijd : 20:00 uur

Present: Pieter Omtzigt	CDA-Tweede Kamerlid, econometrist, deskundige
Piet Hein Debets	Gespreksleider
Wil van Groeningen	Ouderenbond KBO
Maarten Post	Stichting ZZP Nederland
Maria de Ruiter	Vertegenwoordiger jongeren
Maurits Wagenaar	Ondernemer, ex voorzitter Purmerendse Regio Ondernemers
Publiek	Ca. 100 personen, zie presentielijst
Notulist	Jaap Veenstra

Jan Schuuring, voorzitter CDA-afdeling Purmerend, heet de aanwezigen welkom, in het bijzonder Pieter Omtzigt. Hij deelt mede dat de aanwezigen in de pauze vragen kunnen noteren, die na de pauze door het panel zullen worden beantwoord.

Gespreksleider **Piet Hein Debets** stelt de leden van het forum voor. Piet Hein spreekt zijn verbazing en bewondering uit over de drukke agenda van Pieter Omtzigt. Hij nodigt de leden van het panel uit om met een vraag te komen aan Pieter. Piet Hein vervolgt met een citaat uit de column van Sheila Sitalsing in de Volkskrant van 4 maart 2016. Zij schreef dat Pieter in zijn eentje de CDA-fractie in de Tweede Kamer en de hele oppositie vertegenwoordigt.

Maria de Ruiter: Wat kan mijn generatie doen om de pensioenen in stand te houden voor de jongeren van nu en wat kan er worden gedaan om het onderwerp hip te maken?

Maarten Post: ZZP'ers zijn ondernemers die geen werkgever en geen werknemer zijn. Zij hebben een eigen pensioenregeling opgesteld, die flexibel en modern is. Zijn er in het ZZP-pensioen elementen die je kunt gebruiken in het huidige stelsel?

Wil van Groeningen: Hoe komt het dat onze pensioenen de laatste jaren niet zijn verhoogd?

Maurits Wagenaar: Pensioenen zijn deel van de totale loonsom. Voor ondernemers zijn de loonkosten heel belangrijk. Ik ben er voorstander van dat het totale pensioen duidelijk wordt in de totale loonkosten, zodat ook duidelijk wordt dat het jouw geld is en dat anderen daarvan af moeten blijven. Het is in het verleden gebeurd dat er een greep in de kas is gedaan en dat is eigenlijk diefstal.

Pieter Omtzigt: Het Nederlandse pensioenstelsel is een ongelooflijk mooi stelsel. Het dateert van 100 jaar geleden. Het was voor arbeidsongeschikten en weduwen en wezen, niet voor ouderen. Het was voor mensen die niet in staat waren om in hun eigen inkomen te voorzien. Het ouderdomspensioen

kwam er voor mensen die niet meer in staat waren om te werken. In een volgende regeringsperiode zal serieus werk worden gemaakt van de instrumenten promotie en demotie. Een probleem is nu dat ouderen goed verdienen, maar dat zij niet meer aan het werk komen als zij werkloos worden. Ons pensioenstelsel is een van de beste of zelfs het beste van de wereld. Er zit 1200 à 1300 miljard euro in de fondsen. Essentieel is dat ons stelsel privaatrechtelijk is, waar de politiek niet bij kan en de werknemers voor hun 65e ook niet.

Na het opzetten van het pensioenstelsel is de politiek zich met de pensioenen gaan bemoeien, via de Nederlandsche Bank. Als een werkgever, een fonds, een belofte of toezegging doet voor over veertig jaar, dan moet op de nakoming daarvan toezicht zijn. Kern daarvan is dat de rendementen duidelijk moeten zijn. Die worden berekend op basis van de rente op staatsleningen. Voorbeeld: In de tijd van minister van Financiën Ruding was er 7% rente op staatsleningen. Na veertig jaar heeft een pensioenfonds dan een bepaald bedrag opgebouwd, zeg 1600 euro. Met de huidige rente zou dat 150 euro zijn. Wij kunnen echter niet doen of de rente hoger is dan zij feitelijk is. De rente is laag door een overschot aan besparingen, maar ook door beleid van de Europese Centrale Bank die leningen opkoopt om de economie aan te jagen. Spaarders, deelnemers aan een pensioenfonds, betalen een stuk van de rekening. Dat is ook de reden dat ik vandaag een uur lang Klaas Knot heb ondervraagd. Hij gelooft niet dat dit beleid gunstig is voor Europa. Het zal coalitiesmeden vergen met andere landen om de Centrale Bank tot een ander beleid te bewegen. Wij willen een hogere rente. Het huidige rentebeleid leidt tot een bubble op de huizenmarkt. Er is veel vraag en de rente is laag.

Bij het indexeren van pensioenen gaat het erom dat er honderden miljoenen euro's meer in kas moeten worden gehouden en dat dit geld er niet is. Dat moet anders. Er zijn fouten gemaakt. Er zijn grote bedrijven geweest die een greep in de kas hebben gedaan. In het huidige stelsel is er een onbalans tussen de zekerheden die beloofd worden en de zekerheden die geboden worden. Wij gaan naar de situatie dat er voor elke pensioengerechtigde twee werknemers zijn. Daardoor kunnen tegenvallers niet worden opgevangen. Het tweede is dat de pensioenbijdragen zo volatiel zijn geworden dat zij soms niet meer op te brengen zijn.

Er is een groep die zegt dat het huidige stelsel moet blijven, met kleine aanpassingen. Er is ook een groep die naar meer individuele potjes toe wil, waarbij nog wel wat collectief wordt geregeld. De strijd is nog niet beslecht. Hier past mij enige bescheidenheid als politicus. Wij gaan namelijk niet over de voorwaarden van het stelsel. Het pensioencontract zal vooral voor nieuwere generaties enige verandering ondergaan. Er zijn erg weinig garanties. Een van de goede dingen van dit kabinet is dat de pensioenen iets lager zijn geworden maar dat de hypotheek ook worden beperkt. Wij waren vroeger ook blij met aflossingsvrije hypotheek. Daar zijn wij anders over gaan denken. Nederland is uniek in dat veel mensen rond hun 65^e nog met een hypotheek zitten. Het eigen huis is op zichzelf een goede vorm van oudedagsvoorziening. De hypotheek zou binnen 30 jaar moeten worden afgelost.

Een pensioen hip maken is kansloos. Toen ik pensioenwoordvoerder wilde worden verklaarde men mij voor gek. Niemand lette immers op pensioenen. Maar het gaat over vreselijk veel geld en is ook daarom toch zeer interessant.

Voor de ZZP'ers geldt dat velen geen goed pensioen opbouwen. Prioriteit heeft op dit moment dat ZZP'ers een goede en verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering hebben.

Maarten: Ja, maar wij willen zo een verzekering die voor alle werkenden geldt.

Pieter: Daar moet nog een stukje over worden uit onderhandeld, omdat voor werkgevers nu een loondoorbetalingsverplichting van twee jaar geldt. Moeten die eerste twee jaar dan vallen onder een

publiek vangnet? De eerste maanden zouden toch echt eigen risico moeten zijn voor ZZP'ers. Wij willen wel de doorbetalingsverplichting terugbrengen naar zes maanden. Wij zijn ook benieuwd naar de definitie van het Schattingbesluit. Gaat het bij de mate van arbeidsongeschiktheid om functies die je nog wel kunt uitoefenen of ben je voor alle functies arbeidsongeschikt? Als het erom gaat of ZZP'ers verplicht iets aan hun pensioen moeten doen rijst wel de vraag of zij echt niet in eigen inkomen kunnen voorzien bij ziekte. En ook ZZP'ers maken aanspraak op AOW. Het is een goede zaak dat ZZP'ers een eigen pensioenfondsen hebben.

Wil vroeg hoe het kan dat er de laatste jaren niet is geïndexeerd. De pensioenfondsen hebben daarvoor niet hoeven te reserveren. Er is veertig jaar voldoende rendement gemaakt. Dat is niet meer zo. Waarschijnlijk zullen er verdere kortingen komen. Wij moeten naar een hogere rente. Jongeren bouwen nu al veel minder pensioen op dan ouderen hebben gedaan. De pensioenbijdrage is gedaald. De huidige generatie zal ook moeten doorwerken tot 67 of 68 jaar. De generatie die met VUT kon is in historisch perspectief gezien de grote spekkoper. Tot 1972 ongeveer was 65 ook 65. Ook voor de stratenmaker en de verpleegkundige. De effectieve pensioenleeftijd is tussentijds gedaald naar 58/59 jaar en is nu weer terug op 65 jaar. Als de VUT niet was afgeschaft waren de kortingen op het pensioen nu 10% geweest.

Pensioen is een groot deel van de totale loonsom. Dat moet op het jaaroverzicht staan, maar dat kan helderder. De eigendomsrechten zijn niet aangetast. Maurits: Het ABP is 10 miljard lichter gemaakt. Pieter: Dat was met instemming van werkgevers en werknemers omdat de premies te laag waren vastgesteld. De helft van het geld is naar een hoger loon gegaan en de andere helft naar een lagere afdracht aan pensioenpremies. Als u zegt dat er 10 miljard uit de pensioenpot van het ABP is gehaald dan wil ik dat graag nakijken.

Maurits: Als de rendementen laag zijn, is de inflatie ook laag en is er ook minder inleg nodig. Pieter: Dat klopt, maar dat neemt niet weg dat er niet is gereserveerd voor indexering.

Maarten: Is het in landen waar alleen een AOW is het risico niet veel groter, omdat de staat daar niet altijd betrouwbaar is? Kijk naar wat er in Griekenland is gebeurd.

Pieter: Voor een eerlijke vergelijking moet je meer variabelen meenemen, waaronder het eigen huizenbezit. Aflossen van schulden is niet verkeerd, net als een pensioen dat iets lager is dan 70%.

Het omslagstelsel of het kapitaaldekkingstelsel is ook discussie waard. Maurits: Ja, maar als er een pot met geld is, die van jou is, kan niemand daar aankomen. In Duitsland is het zo georganiseerd dat wat er wordt uitgekeerd fluctueert. Velen met een pensioen moeten er een baantje bij hebben.

Pieter: In Nederland is de AOW inkomensafhankelijk. In andere landen is die progressief inkomensafhankelijk. In Nederland is het egalitair. De partijen die dat nog niet sociaal genoeg vinden zagen aan het draagvlak voor de sociale voorzieningen. Die partijen willen groepen die een hoger inkomen hebben uitzonderen van AOW. Je moet niet met terugwerkende kracht inkomenspolitiek bedrijven. De naoorlogse kabinetten hebben zich heel netjes gedragen ten opzichte van de AOW.

Maurits: De overheid steelt niet. De overheid maakt een wet, en ontnemt je iets. Als je tegen de loongrens zat en man en vrouw werkten beiden, dan zat er een limiet op de premie. Maar dat is weggehaald, waardoor sommigen een behoorlijk bedrag aan extra premie moesten betalen.

Pieter: Een van de redenen dat het redelijk goed functioneert is dat het goed is gelukt om een balans te houden. Met de AOW valt eigenlijk niet te klooiën, zoals met de WAO wel is gebeurd. Ik zie de AOW als een voorbeeld voor de overheid. Maurits: Daar ben ik het mee eens. Ik wil alleen bepleiten dat de overheid zich opstelt als betrouwbare partner. Als je in een lopend contract iets wilt

veranderen zul je moeten betalen. De overheid werkt echter niet met contracten met een looptijd.

Pieter: Je kunt op politici stemmen die beloften doen waarvan je kunt verwachten dat die worden nagekomen.

Maria: Als ik kijk naar mijn vriendenkring zie ik dat pensioen niet leeft. Mensen denken dat het pensioen er toch niet meer is als zij oud zijn. Mensen zouden ervan doordrongen moeten zijn dat zij zoveel mogelijk zelf moeten zorgen voor een goede oudedagsvoorziening. Maar ik vraag mij toch ook af of er niet gewoon een goed pensioen is als het zover is, omdat wij wel premie betalen.

Pieter: Het is onvoldoende nedergedaald dat mensen langer zullen moeten werken. Jongeren zullen zich moeten bezighouden met hun toekomst. Het afschaffen van de basisbeurs is vervelend geweest, omdat velen nu hun carrière beginnen met een grote schuld. De regering heeft onderschat wat die afschaffing betekent voor mensen die aan een loopbaan beginnen. Bedenk dat je zelf ook verantwoordelijkheid draagt. Je kunt niet alleen maar wijzen naar de overheid. Wel heeft de overheid fouten gemaakt, door bijvoorbeeld bezitsvorming niet te bevorderen, met de aflossingsvrije hypotheek. Je bent als werkgever niet goed wijs als je iemand in dienst neemt, met de loondoorbetalingsplicht van twee jaar. Niemand krijgt nog een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd. Wij zien nu een grote groep die ongetrouwd blijft uit fiscale overwegingen. Dat is geen vrijheid. Dergelijke keuzen moeten niet belasting gedreven zijn. Om dat mogelijk te maken daar zet ik mij voor in.

Piet Hein: Het is taaie kost, maar af en toe zijn er mooie momenten en verhelderende inzichten. Dank Pieter, voor al jouw mooie woorden. Wij pauzeren nu een kwartier. U kunt uw vragen op papier zetten. Wij gaan kijken of er dubbele vragen bijzitten. Die zullen wij samenvoegen. Daarna zal het panel de vragen beantwoorden die ik hen voorleg.

PAUZE

Piet Hein: Iemand vraagt aan Maria: Is er iemand in jouw kringen die lid is van of zich kandidaat zou willen stellen voor het verantwoordingsorgaan (de oude deelnemersraad) in een pensioenfonds?

Maria: Nee, zo iemand ken ik niet.

Piet Hein stelt voor dat Maria later even bilateraal overlegt met de steller van deze vraag en vervolgt met andere schriftelijk gestelde vragen: Hoe wilt u de ECB aan banden leggen? Zou het schelen als Nederland uit de Europese Unie stapt? Wat zijn de ontwikkelingen die u in Europa verwacht die van invloed zijn op Nederland?

Pieter: Het beleid van de ECB aanpassen is moeilijk. De Duitse politiek is bezig met een rechtszaak. Daar zou Nederland zich bij moeten voegen. Er is geen enkele reden voor de ECB om enorme staatsschulden op te kopen. Dat is namelijk niet risicool en een opbrengst heeft het ook niet. Het is niet volledig onmogelijk dat de samenstelling van de Eurozone verandert. Bulgarije zou eruit kunnen. Dat land voldoet, net als Griekenland, niet aan de voorwaarden. Wij moeten wel in de Europese Unie blijven. Dan kunnen wij veel meer invloed uitoefenen. Alle partijen behalve CDA gingen akkoord met kandidaatstelling van Albanië als lid van de EU. Er moet wel samenwerking zijn, ook met Oekraïne. Wij moeten handeldrijven, maar dat is wat anders dan dat zij lid moeten worden van de Europese Unie.

Ik verwacht dat Europa een sterke invloed krijgt op pensioenstelsels. Europa wil dat pensioenfondsen zich kunnen vestigen in een land van hun voorkeur. Daar ben ik tegen. Verder moet worden voorkomen dat spaarders en gepensioneerden opdraaien voor de kosten van een houdbaar pensioenstelsel.

Piet Hein: Er is een mijnheer die op zijn 61^e met VUT ging. Dat leverde 700 euro op. Hij is nu 65 en gaat AOW ontvangen. Zijn echtgenote is 62. Hij krijgt dan AOW voor een gehuwde met een iets jongere echtgenote. Zijn inkomsten blijven dan 700 euro. Zijn alleenstaande broer krijgt straks 1000 euro aan AOW. Kunt u dat uitleggen?

Pieter: Nee. Het eerste paarse kabinet heeft besloten dat de AOW vanaf 2015 wordt geïndividualiseerd. Er is een groot wensdenken bij de paarse partijen. Het paarse regeerakkoord uit 1994 voorzorg oorspronkelijk in een toeslag van 300 euro. Die is eruit gehaald. Dit probleem heeft heel weinig aandacht. Daar waar mensen kunnen werken zeg ik: Zoek maar een baan. Maar dat kan niet voor iemand van 64 en levert dan soms schrijnende situaties op. U kunt provinciaal een resolutie voor een wetsvoorstel indienen. Ik zie te weinig voorstellen vanuit de afdelingen.

Iemand uit de zaal vraagt hoe het kan dat je geacht wordt over kapitaal te beschikken als je een eigen huis hebt, en daardoor mogelijk niet in aanmerking komt voor sociale voorzieningen, terwijl je dat huis niet zomaar te gelde kunt maken. Piet Hein voegt hier een schriftelijk ingediende vraag aan toe die dezelfde strekking heeft: Als banken nauwelijks bereid zijn een "opeet-hypotheek te verstrekken en er nauwelijks huurhuizen zijn voor mensen die hun huis willen verkopen, wat schiet iemand dan op met een hypotheekvrij huis als oudedagsvoorziening?

Pieter: Dit zijn twee verschillende vragen. Aan de ene kant maken wij in Nederland onderscheid tussen werknemersverzekeringen en volksverzekeringen. Op de werknemersverzekeringen zitten geen vermogenstoetsen of toetsen op het inkomen van de partner. De volksverzekeringen gelden voor de gehele bevolking. Je krijgt een AOW-uitkering ook als je miljonair bent. Daaronder heb je bijstand, voor mensen die niet in eigen inkomen kunnen voorzien. Daarvoor gelden wel vermogens- en inkomenstoetsen. Wij zijn er voorstander van dat deze toetsen ook echt alleen voor de bijstand gelden. Een andere groep zijn de mensen die geen AOW hebben en wel een eigen huis. Als je een hypotheek hebt, zijn er twee problemen. Wij hebben nog geen opeethypotheeken. Dat zou zijn wanneer je bijvoorbeeld een ton inkomen uit het huis haalt die je als een aflossingsvrije hypotheek op je huis krijgt, waaruit een levenslange uitkering komt. Het tweede is de volledig vastgelopen woningmarkt. Probeer maar een huurwoning te krijgen zonder urgentie. Er kunnen woningen worden bijgebouwd. Er is echter een heffing voor de verhuurders van woningen, die het onmogelijk maakt om woningen te bouwen.

Maarten: Voor ZZP'ers was er zorg dat je het eigen vermogen dat in pensioen zit zou moeten benutten alvorens je in de bijstand komt. Dat hebben wij weten te voorkomen.

Pieter: Ja. Er zijn ook nog werknemers die geen deelnemers zijn in een pensioenfonds en die moet je ook niet anders behandelen dan ZZP'ers. Inderdaad zou het heel wrang zijn als mensen hun pensioen moeten opeten. Maar de vraag is natuurlijk wel of dat ook zou moeten gelden voor mensen die een vermogen hebben van een miljoen.

Piet Hein: De levensverwachting wordt steeds hoger schrijft iemand. Daar is in het verleden geen rekening mee gehouden. Is dit niet net zo belangrijk als de lage rente? De vraag is of wij er rekening mee moeten houden dat de kinderen die nu worden geboren misschien wel gemiddeld 100 jaar oud worden.

Pieter: De grootste aanpassing die je kunt doen is de ingangsdatum van de pensioenleeftijd. Die hebben wij afhankelijk gemaakt van de levensverwachting. Het risico ligt bij het individu. Als iedereen langer leeft zal iedereen ook beseffen dat dit extra geld kost.

Uit de zaal: Maar je gezondheid is ook van belang. Hebben mensen nog tijd om van hun pensioen te genieten?

Pieter: Ja, want ook het aantal gezonde levensjaren neemt toe. Het tweede, wat niet van de grond komt in Nederland, is het deeltijdpensioen. De mogelijkheid om minder te werken zou er moeten zijn voor iedereen. Dat maakt een geleidelijke overgang naar een andere levensfase mogelijk. Andere landen hebben veel betere voorzieningen voor mensen die halverwege hun leven een heel andere functie willen uitoefenen. Dat is in Nederland ook hard nodig. De arbeidsmarkt verandert. De overheid moet daarin faciliteren. Er zijn mensen die om- of bijscholing nodig hebben. Zo kan uitval van ouderen worden voorkomen. De arbeidsdeelname van ouderen groeit overigens wel.

Piet Hein: Schriftelijke vraag: Ik heb af en toe tijdelijk werk maar spaar niet voor het pensioen. Wat kan ik nog doen?

Pieter: Het is heel knap dat je deze flexibiliteit hebt, maar juist door demotie iets normaler te maken en door een nieuw sociaal akkoord te sluiten dat met zich brengt dat mensen gemakkelijker kunnen worden ontslagen, kan worden bevorderd dat mensen ook gemakkelijker worden aangenomen.

Maarten: Maar als je die loondoorbetalingsplicht afschaft zou je dan niet bevorderen dat er veel mensen van boven de vijftig hun baan houden?

Pieter: Loondoorbetaling bij ziekte zou korter moeten worden. Er vindt in Nederland een behoorlijke discriminatie plaats door werkgevers als het gaat om het aannemen van werknemers. De pensioenpremie voor iemand van 35 is ook een stuk lager dan voor iemand van 55. De werkgever kiest dan natuurlijk voor de goedkoopste. Daar moet verandering in komen.

Maria: Ook daarmee heb je niet voldoende om de pensioenen betaalbaar te houden.

Pieter: Met de beschikbare-premiereregelingen zul je het moeten doen, terwijl je de mensen al werkend hun pensioenleeftijd moet zien te laten halen.

Piet Hein: Schriftelijke vraag: Wat gaat het CDA doen om de belangen van ouderen en jongeren in evenwicht te houden?

Pieter: Wij zijn de enige partij die een volkspartij wil zijn. Het is onze verantwoordelijkheid om er voor alle groepen te zijn. Wij moeten voor elke leeftijdsgroep iets in kas hebben en daar ook een eerlijk verhaal over houden. Daar geloof ik in. Dat betekent dat je met compromissen moet leven.

Piet Hein: Ik dank Pieter Omtzigt en de leden van het panel voor hun inbreng. Nederland staat op de zevende plaats als het gaat om het geluk van de bevolking. En ten slotte, kapitaalkrachtige ouderen zijn in het belang van onze economie.

Jan Schuuring reikt als dank aan Pieter en aan Piet Hein Debets en aan de leden van het forum en aan de notulist een vloeibare attentie uit. Hij nodigt de aanwezigen uit om na te praten onder het genot van een hapje en een drankje.